

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ

Ενότητα 13η

➤ Κείμενο

Ἐπειτα, ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ μέλει τοῦτο, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' μηχανᾶται ἐγγενέσθαι τοῦτο ἐν ὅλῃ τῇ πόλει, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἕκαστοι ἂν ὧσιν ὠφελεῖν τὸ κοινὸν δυνατοὶ καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρηῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀλήθῃ, ἔφη· ἐπελαθόμην γάρ.

Σκέψαι τοίνυν, εἶπον, ὦ Γλαύκων, ὅτι οὐδ' ἀδικήσομεν τοὺς γιγνομένους παρ' ἡμῖν φιλοσόφους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτούς ἐροῦμεν, προσαναγκάζοντες ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἄλλων τε καὶ φυλάττειν.

Μετάφραση

- Μα πώς; Θα τους αδικήσουμε και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ τους είναι δυνατό να ζουν καλύτερα;
- Ξέχασες πάλι, φίλε μου, είπα εγώ, ότι μέλημα του νόμου δεν είναι αυτό, δηλαδή

πώς θα ζει στην πόλη εξαιρετικά καλά μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, αλλά αναζητάει μέσα για να πραγματοποιηθεί αυτό για ολόκληρη την πόλη, συγκρατώντας τους πολίτες (ενωμένους σε αρμονικό σύνολο) με την πειθώ και τον εξαναγκασμό, κάνοντάς τους να μεταδίδουν ο ένας στον άλλο την ωφέλεια, την οποία ο καθένας μπορεί να προσφέρει στο κοινό και δημιουργώντας ο ίδιος τέτοιους άνδρες μέσα στην πόλη, με σκοπό όχι να τους αφήνει να κατευθύνονται ο καθένας όπου θέλει, αλλά να τους χρησιμοποιεί αυτός για να δένει μαζί σε μια ενότητα την πόλη.

- Έχεις δίκιο, είπε - πραγματικά το είχα ξεχάσει.
- Σκέψου τώρα Γλαύκωνα, είπα, ότι δεν θα αδικήσουμε όσους γίνονται φιλόσοφοι στην πόλη μας, αλλά θα είναι δίκαιη η αξίωσή μας, αν τους υποχρεώνουμε να φροντίζουν και να φυλάνε τους άλλους.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

➤ Το θέμα της ενότητας

Η ενότητα αυτή αποτελεί συνέχεια της προηγούμενης. Στην 12^η ενότητα ο Σωκράτης ανέφερε ότι η πολιτεία οφείλει να εξαναγκάζει τις «βέλτιστες φύσεις» να μετέχουν ενεργά στα πολιτικά δρώμενα, αναλαμβάνοντας την εξουσία. Στην ενότητα 13, την οποία εξετάζουμε, ο Γλαύκωνας, ο συνομιλητής του Σωκράτη, διατυπώνει τις επιφυλάξεις του για το κατά πόσο είναι η δίκαιη η άσκηση πίεσης στους πεπαιδευμένους να κάνουν κάτι που δεν το επιθυμούν.

Θέμα, λοιπόν, του αποσπάσματος είναι ο εξαναγκασμός των φιλοσόφων από τους νόμους για να αναλάβουν τα ηνία της διακυβέρνησης.

➤ Απόδοση του περιεχομένου

Ο Γλαύκωνας, μέσω μιας ερώτησης την οποία απευθύνει στον Σωκράτη, εκφράζει την άποψη ότι είναι άδικο να εξαναγκαστεί κάποιος, ενώ του είναι δυνατό να ζήσει καλύτερα, να ζήσει χειρότερα. Διότι, ο νομικός εξαναγκασμός των πεφωτισμένων φιλοσόφων να «ξανακατέβουν στη σπηλιά, ενώ κατάφεραν να αποδράσουν από αυτή και να γνωρίσουν την αλήθεια, το Αγαθό», να ασχοληθούν δηλαδή με την άσκηση της εξουσίας, ενώ τους είναι δυνατό να ζήσουν στην

μακαριότητα που τους προσφέρει η ενασχόληση με τα φιλοσοφικά ζητήματα, παραβιάζει τις ατομικές ελευθερίες και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και προσωπικής επιλογής.

Ο Σωκράτης, για να αιτιολογήσει την άποψή του, δηλώνει ότι είναι θεμιτό να θυσιαστεί η ευδαιμονία των λίγων για την ευδαιμονία ολόκληρης της πόλης. Υποτάσσει ξεκάθαρα, λοιπόν, αντίθετα με τον Γλαύκωνα, το ατομικό συμφέρον στο συλλογικό, διότι πιστεύει ότι το ζητούμενο είναι το συμφέρον και η ευδαιμονία ολόκληρης της πόλης και όχι μιας μεμονωμένης τάξης ανθρώπων.

✘ **Ο νόμος:** Οι νόμοι, το γραπτό δίκαιο, αποτελούν τους γραπτούς εκείνους κανόνες, τους οποίους συνέταξε η πολιτεία και που ρυθμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών. Η ύπαρξη νόμων (αν και αυτοί περιορίζουν την ανθρώπινη ελευθερία επειδή επιβάλλονται με τον καταναγκασμό) αποτρέπει την ασυδοσία, εξασφαλίζει τις αρμονικές σχέσεις και την αγαστή συνεργασία των πολιτών, καθιστώντας εφικτή την κοινωνική συνοχή. Σκοπός, επομένως, του νόμου είναι:

☞ Να επιτύχει την αρμονική συνύπαρξη των πολιτών, καθορίζοντας σε αυτούς δικαιώματα, υποχρεώσεις, οριοθετώντας, δηλαδή, την δράση τους μέσα στην κοινωνία (συναρμόττων). Αποσκοπεί, δηλαδή, στο να τους δέσει μαζί σε μια ενότητα (ίνα καταχρηῆται αὐτοῖς ἐπὶ τον σύνδεσμον τῆς πόλεως - σχόλιο του σχολικού βιβλίου). Αυτό θα γίνει κατορθωτό με την πειθώ και τον εξαναγκασμό (βλέπε παρακάτω: *τα μέσα του νόμου*).

✘ Να αναπτύξει κλίμα συνεργασίας μεταξύ των πολιτών, να δώσει έμφαση στην ανάγκη εδραίωσης του αλτροϊσμού, της αλληλεγγύης και της διάθεσης προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο (ποιῶν μεταδιδόναι τῆς ὠφελίας). Σύμφωνα με τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου: «**Τῆς ὠφελίας:** Οι πόλεις δημιουργήθηκαν εξαιτίας της αδυναμίας των ανθρώπων να αποκτήσουν, ο καθένας από μόνος του τα απαραίτητα για τον εαυτό του. Μέσα στα πλαίσια της πόλης γίνεται επιμερισμός εργασίας, επιτυγχάνεται η αυτάρκεια και ο κάθε πολίτης, καθώς εργάζεται, είναι δυνατόν να επωφεληθεί το κοινωνικό σύνολο.»

☞ Να επιτύχει την ευδαιμονία ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου. Γιατί τον νόμο δεν τον ενδιαφέρει (νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει) η ευδαιμονία μιας μόνο κοινωνικής τάξης, αλλά όλης της κοινωνίας. Σύμφωνα με τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου: «Ο νόμος προσωποποιείται αλλά φυσικά δεν παύει να είναι ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες.»

☞ Να διαπλάσει ποιοτικά τέτοιους πολίτες (ἐμποίων τοιούτους ἄνδρας...βούλεται), ώστε αυτοί να είναι σε θέση να συνειδητοποιήσουν ότι δεν πρέπει να ενεργούν όπως θέλουν, αλλά ότι έχουν μια συγκεκριμένη αποστολή να επιτελέσουν μέσα στα πλαίσια της πολιτείας με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία της και κατ' επέκταση την ευδαιμονία του συνόλου.

➤ Στον «Πρωταγόρα» είδαμε, ότι ο νόμος φέρει την πειθαρχία και την τάξη μέσα στην πολιτεία και συνενώνει τους πολίτες με δεσμούς φιλίας.

✘ **Τα μέσα του νόμου:** Ο νόμος, για να επιτύχει την υποταγή των πολιτών στους επιβαλλόμενους από το νομοθετικό πλαίσιο κανόνες, χρησιμοποιεί την **πειθώ** και τον **εξαναγκασμό** (δηλαδή την άσκηση βίας).

☞ **Η πειθώ:** Ο Πλάτων θεωρεί ότι ο νόμος πρέπει να πείθει τους πολίτες να συμμορφώνονται με τις επιταγές του. Δηλαδή, πρωταρχικό ζητούμενο είναι οι πολίτες να μην εξαναγκάζονται, αλλά να συνειδητοποιούν ότι πρέπει να συμμορφώνονται με τον νόμο. Αυτό, βέβαια, απαιτεί την κατάλληλη αγωγή, την ηθική διαπαιδαγώγηση, την καλλιέργεια της κοινωνικής συνείδησης των πολιτών, που θα τους επιτρέψουν να υπακούουν στους νόμους χωρίς άσκηση πίεσης.

☞ **Η ανάγκη (ο εξαναγκασμός, η βία):** Δεν περιορίζεται ο Πλάτωνας μόνο στην πειθώ, αλλά αποδέχεται και ως μέσο συμμόρφωσης στον νόμο και τη βία. Όπως αναφέρει στους «Νόμους» του, η βία θα πρέπει να εφαρμόζεται στον όχλο που δεν έχει λάβει παιδεία (σχόλιο βιβλίου) και δεν μπορεί με την πειθώ να οδηγηθεί στον σωστό δρόμο.

➤ Κριτική της θέσης του Σωκράτη

☞ Στη θέση την οποία διατύπωσε ο Σωκράτης διακρίνουμε μια ξεκάθαρη **αντίφαση**: αναφέρει ότι οι νόμοι οφείλουν να στοχεύουν στην ευδαιμονία ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου, επειδή όμως επιτρέπουν και επιδιώκουν τον εξαναγκασμό και τη δυστυχία των φιλοσόφων στο βωμό του κοινού καλού, στην ουσία προκαλούν τη δυστυχία ενός μέρους της κοινωνίας. Συνεπώς, αφαιρώντας την ευδαιμονία από τους φιλοσόφους (φύλακες) ο νομοθέτης υποδαυλίζει την προσπάθειά του για ευημερία ολόκληρου του συνόλου, την οποία έθεσε ως πρωταρχικό στόχο του. Είναι, επομένως, εύθραυστος ο συλλογισμός του Σωκράτη.

Ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι οι φιλόσοφοι έχουν δημιουργηθεί από την πολιτεία (ἐμποίων τοιούτους ἄνδρας), η οποία μέσω της μόρφωσης και της αγωγής που τους παρήσχε τους έκανε ικανούς να αποκτήσουν σοφία και

ξεχωριστές ικανότητες. Συνεπώς, θεωρεί ο Σωκράτης (αν και δεν παραγνωρίζει και τη φυσική τους προδιάθεση για πνευματική ανέλιξη) ότι η πολιτεία δικαιωματικά τους αναγκάζει να αναλάβουν κάποιο ρόλο μέσα στους κόλπους της. Η παραπάνω άποψη, όμως, όσο και αν έχει κάποια στοιχεία πειστικότητας, δεν μπορεί να γίνει απολύτως αποδεκτή. Και αυτό ισχύει, διότι φαίνεται να προσβάλλει τον χαρακτήρα της παιδείας, παρουσιάζοντάς την ως μια διαδικασία μέσω της οποίας υπάρχει η επιδίωξη να την εκμεταλλευτεί αυτός που την προσφέρει. Στόχος της πρέπει να είναι η διάπλαση ενός δυνατού πνεύματος, ελεύθερου να πορευτεί στη ζωή βάσει των δικών του επιλογών και όχι η δημιουργία ενός «οπλισμένου στρατιώτη» στην δική του υπηρεσία.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το αδύνατο σημείο, την αντίφαση που διακρίνει τον προαναφερθέντα συλλογισμό, το διέκρινε πρώτος ο Αριστοτέλης.

 Ως προς τα μέσα του νόμου, είδαμε ότι ο Σωκράτης εγκρίνει και τη χρήση βίας. Οπωσδήποτε ο νόμος έχει μέσα στη φύση του τον εξαναγκασμό, τον υποχρεωτικό χαρακτήρα, ο οποίος δεν είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Ο Πλάτωνας όμως προχωρά ένα βήμα παραπάνω. Εκχωρεί στο νόμο το δικαίωμα να καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα, να δεσμεύει τις ατομικές ελευθερίες και το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής και αυτοδιάθεσης στο βωμό του κοινού καλού. Είναι εμφανές, λοιπόν, ότι μια τέτοια δικαιοδοσία που εκπορεύεται από το νόμο αντιβαίνει στις δημοκρατικές αρχές, μπορούμε μάλιστα να πούμε ότι συμφωνεί και με τις δομές που αρμόζουν σε ολοκληρωτικά καθεστώτα. Η χειραγώγηση του πολίτη και η υποταγή του στην κρατική εξουσία φανερώνουν έναν παρεμβατικό και αυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης. Ο Σωκράτης προτάσσει το σύνολο έναντι του ατόμου, αντιμετωπίζει το δίκαιο και το άδικο υπό το πρίσμα της σκοπιμότητας. Αντίθετα, ο Γλαύκων προτάσσει το άτομο, αντιμετωπίζει απόλυτα το δίκαιο και το άδικο.

Βέβαια, η προσφυγή στον εξαναγκασμό δικαιολογείται και ιστορικά και ψυχολογικά, αν λάβουμε τις τραυματικές εμπειρίες που είχε ο Πλάτωνας: 1) από φθορά του πολιτικού ήθους στην Αθήνα λόγω της παρουσίας των δημαγωγών, 2) από τις αυθαιρεσίες και τα εγκλήματα των Τριάκοντα, 3) από τη διάψευση των ελπίδων του Πλάτωνα μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, εξαιτίας της ενέργειας των δημοκρατικών να καταδικάσουν σε θάνατο τον Σωκράτη. Για τους παραπάνω λόγους ωθείται στη σύλληψη της ιδανικής πολιτείας, η οποία όταν κινδυνεύει να ματαιωθεί, οφείλει, όπως πιστεύει, να καταφύγει στον εξαναγκασμό.

➤ ἐπελάθου

Σύμφωνα με τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου: «Προηγουμένως είχε συμφωνηθεί ότι οι φύλακες, μολονότι κατέχουν στην ιδεώδη πόλη την εξουσία, δεν θα έχουν ούτε περιουσία ούτε θα κτίζουν μεγάλες και ωραίες κατοικίες, ούτε θα διαθέτουν χρήματα ούτε θα φιλοξενούν γνωστούς και φίλους. Η ζωή τους θα είναι πειθαρχημένη και λιτή.»

✚ Ερώτηση 1η:

«Έτσι που, αν ήταν δυνατό να βρεθεί μια πολιτεία όλο από τέλειους ανθρώπους, όλοι θα έβραζαν τα δυνατά τους να έμεναν έξω από την εξουσία, όπως τώρα όλοι επιζητούν να είναι μέσα στα πράγματα· και τότε θα μπορούσε να αποδειχθεί πως φανερό ότι το φυσικό του πραγματικά αληθινού άρχοντα είναι να αποβλέπει όχι στο συμφέρον το δικό του, αλλά των υπηκόων.» Σχολιάστε το παραπάνω χωρίο από την Πολιτεία του Πλάτωνα σε συσχετισμό με την άποψη του John Stuart Mill: «Το καταλληλότερο άτομο για να του ανατεθεί μια εξουσία είναι εκείνο που δεν είναι καθόλου πρόθυμο να αναλάβει την εξουσία».

Στο χωρίο αυτό ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι οι πραγματικά αγαθοί άνδρες επιζητούν να μένουν μακριά από εξουσίες και αξιώματα, διότι δεν χαρακτηρίζονται από στοιχεία όπως η αρχομανία, η επιδίωξη για απόκτηση πλούτου και τιμές. Τα παραπάνω χαρακτηρίζουν ατελείς ανθρώπους. Γι' αυτό, αναφέρει ότι σε μια πολιτεία που θα υπήρχαν τέλειοι άνθρωποι κανένας δεν θα διεκδικούσε την εξουσία. Συνεπώς, καταλήγει, οι αληθινοί άρχοντες δεν επιδιώκουν το δικό τους συμφέρον αλλά αυτό των υπηκόων τους. Ο Mill κινείται στο ίδιο μήκος κύματος: μας θυμίζει η φράση του τους φιλοσόφους του Πλάτωνα οι οποίοι δείχνουν απροθυμία για την ανάληψη της εξουσίας. Τα συνήθη κίνητρα για την ανάληψη της εξουσίας, δηλαδή η δίψα για πλούτο και εξουσία, τους αφήνουν αδιάφορους. Και από τη στιγμή που δεν συγκινούνται από αυτά, καθίστανται ταυτόχρονα ιδανικά πρόσωπα για την άσκηση της εξουσίας.

✚ Ερώτηση 2η

Η άποψη του Πλάτωνα ότι ο νόμος πρέπει να φροντίζει ώστε η ευδαιμονία να διασφαλίζεται για ολόκληρη την πόλη, και όχι μόνο για μια ομάδα πολιτών, βρίσκεται στην ίδια γραμμή σκέψης με την άποψη που διατυπώνει σε απόσπασμα από το έργο του Θουκυδίδη ο Περικλής. Ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτόν τον προβληματισμό;

Σύμφωνα με την ομόφωνη γνώμη του Σωκράτη και του Περικλή, το κοινό καλό προέχει του ατομικού και επιπλέον η ατομική ευτυχία εξαρτάται από την

κοινή ευπραγία. Η ορθότητα της παραπάνω θέσης καθίσταται εμφανής, αν σκεφτεί κανείς ότι μια πόλη που δυστυχεί δεν μπορεί να επιτρέψει την ευτυχία μεμονωμένα στα μέλη της, ακόμα και αν κάποια από αυτά έχουν δύναμη, οικονομική ισχύ, καθώς μια ενδεχόμενη κατάρρευση της πόλης θα συμπαράσχει και αυτούς (στις μέρες μας, που η χώρα μας βιώνει μια έντονη και επώδυνη οικονομική κρίση διακρίνουμε ακόμα εντονότερα την δεδομένη ισχύ της θέσης αυτής). Παρόμοιες απόψεις έχουν εκφραστεί πολλές. Ο Αριστοτέλης διατυπώνει την άποψη ότι το όλο προηγείται του μέρους (ότι δηλαδή η πόλη έχει μεγαλύτερη σημασία από τα άτομα). Ο Μακρυγιάννης επίσης στα Απομνημονεύματά του αναφέρει: «αν είμαι στραβός και η πατρίδα μου είναι καλά, με θρέφει· αν είναι η πατρίδα μου αχαμνά, δέκα μάτια να έχω στραβός θα είμαι». Κανείς λοιπόν δεν μπορεί να αμφισβητήσει τις προοπτικές που υπάρχουν για τον άνθρωπο σε μια ευημερούσα και δυνατή πόλη.

Ωστόσο, **ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι σκοπός της ιδεώδους πόλης δεν είναι η ευδαιμονία μιας ομάδας αλλά της πόλης ολόκληρης**. Η θέση του Πλάτωνα κρύβει και κάποια αδυναμία. Και αυτό, γιατί κάνει λόγο για εξαναγκασμό των πολιτών να ενδιαφερθούν για την κοινή ευδαιμονία, γεγονός το οποίο παραβιάζει τις ατομικές ελευθερίες. Το ενδιαφέρον για το καλό της πόλης πρέπει να απορρέει από την ψυχή του ανθρώπου, πρέπει να είναι αποτέλεσμα εσωτερικής του ανάγκης που θα έχει διαμορφωθεί από την αγωγή που θα έχει λάβει και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να είναι αποτέλεσμα βίας.

➤ Εκφραστικά μέσα

☞ Η προσωποποίηση του νόμου.

☞ Άρση και Θέση: οὐ τοῦτο μέλει...ἀλλά τοῦτο μηχανᾶται.

οὐδ' ἀδικήσομεν...ἀλλά δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν.

☞ Διάλογος και αφήγηση: ο διάλογος δίνει ζωντάνια στην αφήγηση.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ἀδικῶ = βλάπτω, κακουργῶ ≠ ὠφελῶ
: δίκαιο, δικηγόρος, αδικία, δίκη, δικηγόρος.

ποιῶ = δρῶ, ἐργάζομαι ≠ ἀδρανῶ.
: προσποιούμαι, ποιητής, τεκνοποιῶ, παραποίηση, χειροποίητος.

χειρῶν = κάκιον ≠ βέλτιον, ἄμεινον.

ζῶ = βιῶ ≠ ἀποθνήσκω, τελευτῶ.

ἐπιλανθάνομαι = ἀμνημονῶ † μιμνήσκομαι.

φίλος = ἀγαπητός, προσφιλής † ἐχθρός, πολέμιος.

: φίλος, φιλία, φιλί, συμφιλίωση, ζωόφιλος, φιλονικία, φιλάνθρωπος.

νόμος < νέμω

: νομή, νομαδικός, παρανομία, προνόμιο, κληρονομιά, νόμισμα.

μέλω = ἐπιμέλομαι, φροντίζω † ὀλιγωρῶ, ἀμελῶ.

: αμέλεια, επιμέλεια, μεταμέλεια, μελέτη.

γένος < γίγνομαι

: γνησιότητα, αγένεια, οικογένεια, γενιά, γονέας, γόνιμος.

ὄλος : ολότητα, σύνολο, ολογράφως, ολονυκτία.

μηχανῶμαι < μηχανή

= ἐπινοῶ, τεκμαίρομαι.

βιομηχανία, μηχανή, μηχανισμός, μηχανολόγος.

συναρμόττω = συνάπτω, συζεύγνυμι.

: αρμοδιότητα, εφαρμογή, προσαρμογή, αρμονία, συναρμολόγηση.

πειθῶ : ἀπιστος, πειθήνιος, πεποίθηση, πιστοποιητικό, απείθαρχος,

αναξιόπιστος.

μεταδίδωμι = ἐπιτρέπω, παρέχω, προσφέρω † λαμβάνω, δέχομαι.

παράδοση, δόση, δώρο, καταδότης, μετάδοση, απόδοση, μισθοδοσία, ανέκδοτο.

κοινός : κοινοποίηση, κοινωνία, κοινότητα, επικοινωνία.

ὠφελῶ < ὄφελος

= λυσιτελῶ, ὀνίνημι † βλάπτω, λυμαίνομαι.

: ωφελῶ, ωφέλεια, κοινωφελής, ανώφελος.

ἀνήρ : ανδριάντας, ανδρεία, ανδραγάθημα, ανδρισμός, ανδροκρατία.

ἀφήμι = ἔω, ἐπιτρέπω † κωλύω, ἐμποδίζω.

: κάθετος, χειραφέτηση, ένεση, έφεση, άνεση, αφετηρία.

βούλομαι = ἐθέλω, ἐπιθυμῶ.

βουλιμία, άβουλος, πρωτοβουλία, βούληση.

καταχρῶμαι = χρηματιστήριο, χρέος, χρησιμότητα, εύχρηστος, χρήμα.

φιλόσοφος < φίλος + σοφία

: σοφία, σοφιστής, πάνσοφος, σόφισμα.

δίκαιος = χρηστός, ἐπιεικής † ἄδικος.

ἐπιμέλομαι = κήδομαι, μεριμνῶ, φροντίζω † ἀμελῶ.

φυλάττω = τηρῶ, φρουρῶ.

φυλακή, φυλαχτό, φύλακας, αγροφύλακας, φυλακισμένος.